

охоплення учнів віком 14 – 19 років з метою забезпечення їх соціалізації та конкурентоспроможності на ринку праці.

Якісна освіта, підсилена навчальними та професійними компетентностями, розглядається у країнах Європейського Союзу як засіб забезпечення конкурентоспроможності спільноти до економіки, освіти, науки та технологічного суспільства. Компетентнісно орієнтований підхід у змісті освіти став новим пріоритетом розбудови європейської шкільної освіти. У зв'язку з цим усі європейські країни беруть до уваги настанови Ради Європи, Комісії у справах освіти у розвитку компетентностей у школярів, Світового Банку. Це, в свою чергу, засвідчують урядові документи Англії та Уельсу. Водночас у цих країнах, як ми пересвідчилися, відбуваються процеси адаптації шкільної освіти до національних потреб.

Література:

1. Лавриченко Н.М. Інформаційно-комунікаційні технології у контексті сучасного реформування // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 3. – С.93 – 99.
2. Локшина О. Розвиток компетентнісного підходу в освіті Європейського Союзу // Шлях освіти. – 2007. – № 1. – С.16 – 21.
3. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / За ред. О.І. Локшиної.- К.: СПД Богданова А.М., 2006.– 232с.
4. Basic Skills Agency website: <http://www.basic-skills.co.uk./about/default.asp?site=1&lng=1&cat=0&age=0&rgn=0&med=0&guide=off&bsk=02902040598710111>
5. Department for Education and Skills A to Z of School Leadership and Management website: <http://www.dfes.gov.uk/a-z/KEY%5FSKILLS.html>.
6. Education Business Links in Britain. L.,1992.P.6.
7. 7. Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework – Brussels : European Commission, 2005.-
<http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf>
8. National Strategy for Basic Skills in Wales website: <http://www.basic-skills-wales.org/index-eng.php>
9. OFCD: Program on International Student Assessment, 2000. – 3. New Skills for the Learning Society.
10. SCAA (1994) The National Curriculum and its Assessment: Final Report (Dearing Report). London:SCAA.
11. The Oxford Dictionary of English (revised edition). Ed. Catherine Soanes and Angus Stevenson. Oxford University Press, 2005. Oxford Reference Online. Oxford University Press.
<http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t140.e15614>>

УДК 37(09)

Сасі Н.В.

ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЗА ЕКОЛОГІЧНУ ВИХОВАНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. Проблема екологічного виховання майбутніх учителів початкових класів завжди була актуальною в педагогічній теорії і практиці. Вагомим внеском

до розв'язання проблеми формування екологічної відповідальності є спадок видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського.

Аннотація. Проблема екологічного виховання майбутніх учителів початкових класів завжди була актуальною в педагогічній теорії та практиці. Значимим в розв'язанні проблеми формування екологічної відповідальності є спадок видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського.

Annotation. The problem of ecological training of future teachers of elementary school is always actual in pedagogical theory and practice. Considerable contribution to solving the problem of forming ecological responsibility is the heritage of outstanding teacher Vasilya Oleksandrovicha Suhomlinskogo.

Розбудова демократичної української держави ставить перед сучасною загальноосвітньою школою нове соціальне замовлення у вихованні особистості. Одним із завдань початкової освіти є екологічне виховання дітей, любов і бережливе ставлення до оточуючого середовища. Останнім часом ця проблема набуває особливої гостроти стосовно виховної потужності початкової школи.

Результативне екологічне виховання молодших школярів – це вимога часу. Крім того, цьому сприяє вік учнів, якому властиві допитливість, зацікавленість, потяг до всього живого. На основі зазначених властивостей доцільно формувати у молодших школярів екологічну відповідальність. У формуванні означеної якості провідна роль належить вчителю початкової школи, оскільки саме вчитель цієї ланки має покласти високі духовні цінності, етичні й естетичні почуття.

Успішність екологічного виховання молодших школярів буде залежити від рівня сформованості екологічної відповідальності самого вчителя, його переконань й світогляду. Формування екологічної культури молоді, особливо студентів, належить до найбільш відповідальних і актуальних завдань сучасної соціально-філософської теорії і практики саме тому, що від свідомості, цінностей і культури студентської молоді – майбутніх учителів та вихователів – буде залежати якість і безпечність виробничих процесів і життєвого середовища, самопочуття людини, ефективність використання природних ресурсів, тривалість життя людства як цивілізації. Тому, сьогодні все більш постає питання якісної підготовки майбутніх учителів початкової школи до екологічного виховання учнів особливо під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін.

У дослідженнях М.М. Верогіліна, О.Н. Захлебного, І.Д. Зверева, Н.С. Коваль, Л.К. Нарочної, Н.О. Пустовіт, Г.С. Тарасенко проблема виховання засобами природи розкривається у взаємозв'язку глобального, національного та краєзнавчого підходів, пов'язується з розкриттям наукових, ціннісних, нормативних та діяльнісних аспектів взаємодії людини з природою. Екологічне виховання засобами природи завжди турбувала педагогів-класиків: Я.А. Коменського, К.Д. Ушинського. Ці питання є головними й у педагогічній системі В.О. Сухомлинського.

Проте доводиться констатувати, що поза увагою сучасних дослідників із питань екологічного виховання студентської молоді, залишився цілісний підхід щодо формування почуття відповідальності у майбутніх учителів початкової школи, можливостей педагогічного керування розвитком цього почуття, механізмів його становлення. Таким чином, соціальне значення проблеми, недостатня її розробленість у педагогічній науці та нагальна потреба вузівської практики

визначили мету даної статті – врахувати досвід гуманістичного виховання в педагогічній теорії і практиці В.О. Сухомлинського щодо формування екологічної відповідальності у майбутніх учителів початкової школи.

Систему своїх педагогічних поглядів В.О. Сухомлинський об'єднав навколо питання виховання таких якостей людини як: соціальна активність, гуманізм, працелюбність, почуття обов'язку, доброти, честі і відповідальності. Виховним ідеалом педагога була всебічно і гармонійно розвинена особистість. Всебічний розвиток В.О. Сухомлинський розглядав як єдність праці, духовного багатства всіх сфер діяльності людини, моральної чистоти її поведінки, багатства естетичних запитів та смаків. Саме формування зазначених якостей у майбутніх учителів початкової школи є завданням навчально-виховного процесу і всіх його учасників у вищому навчальному закладі.

В.О. Сухомлинський акцентує увагу на ролі вчителя, його специфічних рисах і якостях. „Людська природа може розкритися у повній мірі лише тоді, коли у дитини є розумний, умілий, мудрий вихователь”, – писав В.О.Сухомлинський.

В.О. Сухомлинський визначає такі якості вчителя, як: гуманність, освіченість, відповідальність, переконаність, висока моральність, духовна культура, сприйнятливість, чутливість та ін. Завдання навчально-виховної роботи у ВНЗ за В.О. Сухомлинським полягає в тому, щоб кожному студентові дати моральну, розумову, практичну і психологічну підготовку до професійної діяльності. Як бачимо, вимоги В.О. Сухомлинського до особистості вчителя актуальні й сьогодні.

Перелічені якості, якими має володіти вчитель, можна об'єднати навколо поняття „екологічна відповідальність”. На нашу думку, формувати почуття екологічної відповідальності у майбутніх учителів початкових класів вдало під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін, як: „Основи природознавства”, „Методики викладання природознавства”, „Екології”, „Людина і світ з методикою викладання”, зміст яких вдало поєднується з питаннями екологічного характеру. Під час вивчення тем із зазначених дисциплін екологічне виховання буде спрямовано на формування у студентів знань наукових основ природокористування, необхідних переконань, практичних навичок, певної життєвої позиції, раціонального використання природних ресурсів.

В.О. Сухомлинський, ще у свій час глибоко розумів наближення екологічної кризи. Головна тому причина – екологічна безвідповідальність, низький культурний рівень суспільства. Він зауважував, що ми надто багато беремо від природи, і надто мало даємо їй, а природні ресурси перестали бути невичерпними [1, 250].

Процес формування екологічної відповідальності у майбутніх учителів початкової школи має бути безперервним. Таку підготовку необхідно здійснювати і під час лекцій, і на практичних заняттях. Також не слід забувати про навчальний потенціал екскурсій і польової практики. Необхідно звернути увагу студентів, що на вчителя покладається важливий обов'язок – від уроку до уроку закладати основу екологічної культури молодших школярів.

Вкрай важливо правильно використовувати методи і прийоми навчання при формуванні екологічної відповідальності у студентів. Якщо використовувати поради В.О.Сухомлинського, то провідними методами формування екологічної відповідальності мають бути безпосередні спостереження за об'єктами і явищами у самій природі, розглядання натуральних наочних посібників, проведення дослідів, під час яких теорія поєднується з практикою.

На думку В.О. Сухомлинського, майбутній учитель пізнаючи світ природи, повинен удосконалювати володіння такими уміннями і навичками: уміння спостерігати за явищами навколишнього світу; уміння думати; порівнювати, протиставляти, знаходити незрозуміле; уміння дивуватися; уміння висловлювати свою думку, встановлювати зв'язок.

Під час вивчення природничих дисциплін і виконуючи завдання екологічного виховання майбутніх учителів початкової школи не слід обмежуватися тільки сухою інформацією. Ефективність екологічного виховання буде підвищуватись якщо у процес навчання залучати і надбання наших предків у вигляді народної творчості, яка дуже насичена різноманітними тематиками природничого характеру. У своїх творах, а також у процесі практичної навчально-виховної роботи видатний педагог часто використовував такі перлини літературної творчості народу, як прислів'я, приказки, афоризми, завдання на кмітливість, казки, думи, легенди.

З метою набуття студентами умінь говорити, мислити, творити серед природи доцільно протягом навчального року в якості самостійної роботи впроваджувати у навчальний процес різноманітні творчі роботи. Це допоможе їм пізнати закони природи, зокрема антропогенний вплив на навколишнє середовище. Необхідно прагнути ефективно реалізувати цей вид роботи під час різноманітної діяльності майбутніх учителів.

Надбання Василя Олександровича допомагають розробити різні форми роботи, які сприяють формуванню екологічної відповідальності у майбутніх учителів початкової школи, а саме: спостереження, дослідницька діяльність у природі, розгляд екологічних ситуацій з використанням творів В.О. Сухомлинського природничого змісту.

Для того, щоб міцно закріпити почуття екологічної відповідальності у майбутніх учителів, необхідно, щоб воно стало частиною їхньої самосвідомості. А це дуже кропітка і довготривала робота викладача, яка потребує систематичності. Треба зазначити, що екологічна освіта – це особлива система спеціальних знань, яка активно використовує досягнення педагогіки, соціології та психології. Перш ніж формувати екологічну відповідальність, необхідно виховувати світогляд студента.

„Світогляд” – писав В.О. Сухомлинський, – не тільки система поглядів на світ, що панує в даному суспільстві, чи ідеологія даного класу, а його суб'єктивний стан особистості, який виявляється в її думках, почуттях, волі, діяльності. У світогляді – єдність свідомості, поглядів, переконань, і діяльності [2, 559].

В процесі освоєння людиною навколишнього світу у неї закономірно виникає естетична потреба. Краса природи не лише виховує в людині людяність, моральність, гуманізм, вона дає людині чуттєво-емоційне задоволення. Не можна заперечувати той факт, що значну роль у формуванні моральності особистості відіграє природа. В.Сухомлинський писав: „Людина стала людиною тоді, коли побачила красу вечірньої зорі і хмаринок, що плывуть у блакитному небі, почувла спів соловейка і пережила захоплення красою простору. Відтоді думка й краса йдуть поруч, підносячи й звеличуючи людину. Природа є джерелом добра, її краса впливає на духовний світ людини тоді, коли серце облагороджується вищою людською красою – добром, правдою, людяністю, співчутливістю. Чим більше бачить і чує людина в навколишньому світі відтінків, тонів і напівтонів, тим глибше виражається особиста емоційна оцінка фактів, предметів, явищ, подій, тим ширший емоційний діапазон, який характеризує духовну культуру людини.

Сприймання навколишнього світу розумом і серцем – найважливіша передумова становлення моральної культури” [3, 226].

Процес формування екологічної відповідальності у майбутніх учителів початкової школи дає найбільший ефект тоді, коли його використовують комплексно і не зводять до повторення вивченої інформації. Його мета – розширювати, поглибити, систематизувати набуті знання, сформувати уявлення про природу як джерело добра, краси, матеріального і морального благополуччя. Ствердженням цієї істини є прогностичність педагогічної системи видатного педагога В.О.Сухомлинського. Його школа – це не просто школа набування умінь і навичок, а насамперед школа виховання почуття прекрасного.

Отже, спадок відомого педагога В.О.Сухомлинського є вагомим внеском до розв’язання проблеми формування екологічної відповідальності у майбутніх учителів, який необхідно залучати у педагогічну практику вищого навчального закладу.

Література:

1. Мосіяшенко В.А. Історія педагогіки України в особах: Навальний посібник. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2005. – 266 с.
2. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник / А.М.Бойко, В.Д. Бардінова та ін.; Під заг. ред. А.М.Бойко. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 576 с.
3. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. – К.: Радянська школа, 1970. – 287 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. / Редкол. А.Г.Дзевєрин. К.: Рад. школа. – 1979.– Т.4. – 670 с.

УДК 796.011.3

Сургай О.Г.

ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. Рекреаційна і оздоровча діяльність поєднується в туризмі з пізнавальною діяльністю. Програмування змісту туристської подорожі, його маршруту і об’єктів огляду виступає як програмування пізнавальної діяльності туристів. Тим самим в туризмі одержує свій вираз своєрідна форма освіти і самоосвіти. Шкільний туризм тісно пов’язаний з краєзнавством. Велика частина туристичних походів, екскурсій і подорожей школярів має краєзнавчий зміст.

Аннотация. Рекреационная и оздоровительная деятельность сочетается в туризме с познавательной деятельностью. Программирование содержания туристского путешествия, его маршрута и объектов осмотра выступает как программирование познавательной деятельности туристов. Тем самым в туризме получает свое выражение своеобразная форма образования и самообразования. Школьный туризм тесно связан с краеведением. Большая часть туристических походов, экскурсий и путешествий школьников имеет краеведческое содержание.

Annotation. Recreation and health activity combines in tourism with cognitive activity. Programming of maintenance of tourist trip, his route and objects of examination comes forward as programming of cognitive activity of tourists. The same the original form of education and self-education gets the expression in tourism. School